

Босак Світлана Пилипівна,
Вчитель української мови та літератури
КЗ «Вінницький ліцей №2»

Розробка уроку з використанням інтерактивної дошки *Elite Panaboard Book*

Тема:

Порівняльний зворот. Розділові знаки в реченнях з порівняльними зворотами

Мета:

формувати предметні компетентності:

- ✓ ознайомити з поняттям «порівняльний зворот»,
- ✓ навчити знаходити в реченнях порівняльні звороти, ставити розділові знаки та складати речення з порівняльними зворотами;
- ✓ розвивати аналітичні здібності, пам'ять, спостережливість, творчість;

формувати ключові компетентності:

- ✓ **комунікативну:** збагачувати мовлення учнів, формувати вміння використовувати порівняльні звороти у власних висловленнях;

- ✓ **інформаційно-цифрову:** уміння здійснювати пошукову діяльність та аналізувати мовні явища; використовувати ресурси інтерактивної дошки Elite Panaboard Book;
- ✓ **математичну:** УМІННЯ аналізувати таблиці та використовувати їх як джерело інформації;
- ✓ загальнокультурну: здатність розуміти та аналізувати твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно робити висновки, виховувати любов до художнього слова.

Очікувані результати: учень/учениця

- ✓ розуміє суть поняття «порівняльний зворот», знає правила вживання розділових знаків при порівняльних зворотах;
- ✓ називає фразеологізовані порівняльні звороти, сталі народні порівняння;
- ✓ розпізнає порівняльні звороти з-поміж інших мовних конструкцій;
- ✓ уміє пунктуаційно грамотно оформити речення з порівняльними зворотами;
- ✓ визначає їх синтаксичну роль;
- ✓ розмежовує порівняльні звороти та порівняльні речення;
- ✓ наводить приклади речень із порівняльними зворотами;
- ✓ досліджує стилістичну роль порівняльних зворотів у художньому мовленні;
- ✓ уміє використовувати ресурси інтерактивної дошки Elite Panaboard Book.

Обладнання:

- ✓ підручник,
- ✓ роздатковий матеріал,
- ✓ інтерактивна дошка Elite Panaboard Book, проєктор.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент. Мотивація навчальної діяльності.

Дослідження-аналіз.

- ✓ Прочитайте речення в обох колонках.
- ✓ Підкресліть у них граматичні основи.
- ✓ Що об'єднує ці речення?
- ✓ Чим вони відрізняються?
- ✓ Яку синтаксичну конструкцію приєднує сполучник ЯК?
- ✓ Чому в одних реченнях перед ЯК стоїть кома, а в інших – ні?

Дорога стелиться, як рушник.	Дорога – як рушник.
Білокора берізка притулилася до могутнього дуба, ніби дівчина, одягнена в шлюбну сукню.	Білокора берізка – ніби дівчина, одягнена в шлюбну сукню.
Місяць великий і жовтий, неначе достигле яблуко.	Великий і жовтий місяць – неначе достигле яблуко.

II. Повідомлення теми і мети уроку

III. Пояснення нового матеріалу

Учитель. Порівняльний зворот – це одиниця мови (сполучення слів), яка шляхом порівняння образно характеризує дію, предмет чи його ознаку. До складу порівняльного звороту входить порівняльний сполучник (як, ніби, нібито, наче, начеб, начебто, неначе, неначебто, мов, мовби, мовбито тощо) і повнозначне слово. Порівняльний зворот є частиною простого речення.

Щоб утворити порівняльний зворот, треба знайти два зіставляваних об'єкти і виділити ознаку, за якою вони порівнюються.

У порівнянні розрізняють:

- Те, що порівнюють (суб'єкт порівняння)
- Те, з чим порівнюють (об'єкт порівняння)
- Основа порівняння (ознака, за якою один предмет (суб'єкт) порівнюють з іншим (об'єктом)).

Порівняння може здійснюватись за кольором, розміром, формою, запахом, відчуттям, якістю, властивістю тощо.

Постановка розділових знаків у реченнях з порівняльними зворотами залежить від граматичних, смислових і стилістичних факторів.

Здебільшого виділяються комами порівняльні звороти, що виступають у реченні в ролі означень чи обставин способу дії.

Порівняльні звороти комами не виділяються в таких випадках:

Правило	Приклади
I. Якщо у звороті на порівняльне значення нашаровується обставинне способу дії /у цих випадках порівняльну конструкцію можна замінити прислівником чи іменником в орудному відмінку/.	<i>Розмова. Свіжість вечорова. Весна у рідній стороні. І українська рідна мова звучить як музика мені (М. Луків); (пор.: звучить музикою).</i>

<p>2 Якщо порівняльний сполучник приєднує простий дієслівний присудок.</p>	<p><i>Душа неначе розправляє крила (Л. Скирда).</i></p> <p><i>На їх місці генерали як з землі вродились (В. Симоненко).</i></p>
<p>3. Якщо порівняння є частиною складеного іменного присудка.</p> <p>Примітка.</p> <p>Якщо на присудок падає логічний наголос і наявна пауза між ним і підметом, то в таких випадках ставиться тире.</p>	<p><i>Вона була як ляклива пташка або дике звірятко (П. Загребельний).</i></p> <p><i>Одна душа – як скрипка, а друга – як літавра (Л. Костенко).</i></p> <p><i>Вечірні ліхтарі – мовби осінні птахи (А. Мойсієнко).</i></p>
<p>4. Якщо порівняльний зворот за змістом тісно пов'язаний з присудком. Звичайно в таких випадках присудок без порівняльного звороту не має закінченого змісту.</p>	<p><i>Дата ця відзначалася як велике свято (І. Іванчук).</i></p>

<p>5. Якщо порівняльний зворот має фразеологічний характер (білий як піна, блищить як золото, боятись як огню, голодний як вовк, звалився як сніг на голову, крутитись як білка в колесі, легкий як пух, пролетів як вихор, ростуть як гриби, сидіти як на голках тощо).</p>	<p><i>Міліціонери берегтимуть наші хати як зіницю ока (В. Яворівський).</i></p>
<p>6. Якщо перед порівняльним зворотом є заперечна частка не.</p>	<p><i>На землі прожив ти не як гість (Д. Луценко).</i></p>
<p>7. Якщо перед порівняльним зворотом стоять прислівники міри і ступеня або частки (майже, зовсім, цілком, справді).</p>	<p><i>Ходжу на лижах майже як пінгвін (Л. Костенко).</i></p>

Методична ремарка. Для кращого засвоєння теми учні можуть удома подивитися відеопояснення

(див.: <https://www.youtube.com/watch?v=VLVEWYMR04k>)

IV. Виконання тренувальних вправ

- ✓ Прочитайте речення. Визначте фразеологізовані порівняльні звороти. Поясніть відсутність коми перед сполучником ЯК.

Забрюхувався [втікач] в росі по самі вуха ранками і був мокрий як хлющ, але не зупинявся (І. Багрянний). Я знав цю стежку як свої п'ять пальців, міг знайти її безпомилково у найтемнішу ніч (Ю. Збанацький). На заході півнеба охопили нерухому заграву, дощ лив як з відра (О. Гончар). Ти молодим як крапля води на нього схожий був (Є. Кротович). Дощ ось-ось лине з неба, а вони ж далеченько, десь біля річки, змокнуть як хлющі (Ю. Збанацький). Із куреня видно було долину як на долоні (Панас Мирний). Жінка Василя Семеновича ходила як з хреста знята (Панас Мирний).

- ✓ Перепишіть речення, розставляючи розділові знаки. Назвіть слова, яких стосуються порівняльні звороти. Визначте їх синтаксичну роль. Підкресліть порівняльні звороти як члени речення.

Тихесенько стукає в шибку бентежне як сон зітхання (Н. Гамалій). Моя любов як море що висохнуть не може (В. Сосюра). Їх сміх і спів як джерело з якого п'єш травневі роси (М. Боровко). Вишитий або тканий рушник як місток до наших душ від часів недавніх і далеких (М. Чудна). Її черевички що були зранку білими як сніг тепер зовсім посіріли від куряви (О. Гончар). Деревя як закидані шапками стоять у гронах ще порожніх гнізд (Л. Костенко). Слова уже не вірили словам і мружились од правди як од сонця (Л. Костенко). Ніна йшла як сліпа не розбираючи дороги натикаючись на пішоходів (О. Донченко). Тиша з лісу як Мавка вийшла щоб мою збунтувати кров (В. Кобець). Дрімать осокори за вікном скарлючені й старі як дідугани (Д. Луценко).

- ✓ Прочитайте речення. Поясніть розділові знаки.

Душа в словах – як море в перископі, і спомин той – як відсвіт на чолі... (Л. Костенко). Дівчата – як метелики барвисті: строкаті плаття, погляди іскристі (М. Луків). Трава шовкова – наче вигоріла на сонці

скатертина (А. Звірник). Усе моє життя – як вигнута підкова, клубок напружених до краю жил (Д. Пічкур). Ти – як безлюдний острів, де вже й маяк згорів (О. Лупій). Нерівності кори каштанів - як химерні русла дощових річечок (Т. Прохасько). В селі й лисих дядьків майже не було, а тут уся голова – як коліно (П. Загребельний). А зморшки ті – як рани на щоці (В. Кобець). Смуток нащадків – як танець бджоли, танець бджоли до безсмертного поля (Л. Костенко). Мабуть, життя – як говіння весняне (В. Герасим'юк).

Учитель. Стійкі народні сполуки характеризують як позитивні, так і негативні ознаки зовнішності чи риси вдачі людини, але більше засвідчено негативних. Проте більшість порівнянь з негативним значенням звучить з легкою іронією, позначена народним гумором, що свідчить про добродушність українців.

- ✓ Завдання з використанням ресурсів дошки Elite Panaboard Book.

(див.: www.youtube.com/watch?v=V__wzltZkIM). Скориставшись довідкою, згрупуйте сталі народні порівняння за значенням: 1) про схожих між собою людей; 2) про вродливу, гарну дівчину; 3) про дужу людину; 4) про слабосилу, немічну людину; 5) про високу людину; 6) про пихату, зарозумілу людину. Чи потрібно виділяти такі звороти комами? Свою думку аргументуйте. З двома порівняннями складіть речення й запишіть.

Довідка. Як лялька, як індик, як з хреста знятий, як слон, як драбина, як міхур, як телеграфний стовп, як з глини зліплений, як дві краплі води, як квітка навесні, як бугай, як з однієї глини зліплени, як жаба, як Довбуш, як сонце, як дзвіниця, як вичавлений лимон, як тополя, як павутина, як маків цвіт, як ведмідь.

Методична ремарка. Замість цього завдання можна використати інтерактивну вправу

(див.: <https://bosaksvitlana.blogspot.com/2016/08/Interaktyvni-zavdanna-Frazeologia.html> або <https://learningapps.org/watch?v=pI000n6r3I6> . Скріншот сторінки «Інтерактивне завдання з теми “ФРАЗЕОЛОГІЯ”»).

✓ Робота в парах.

Використовуючи запропоновані слова і порівняльні сполучники, складіть з кожним по два речення: 1) порівняльний зворот виконує роль присудка; 2) порівняльний зворот виконує роль обставини способу дії. Розставте, де потрібно, розділові знаки. Поясніть пунктуацію.

Зразок.

Ніч. Ніч як казка. Ніч дивовижна, як казка.

Осінь, небо, листя.

✓ Завдання з використанням ресурсів дошки Elite Panaboard Book

(див.: <https://www.youtube.com/watch?v=4dx063VJUIQ&t=445s>).

Замініть виділені слова і словосполучення порівняльними зворотами з довідки.

У хаті було **дуже гарно й чисто**, а в печі парувала свіжа смачна страва. Визволені з полону люди, **змарнілі, виснажені**, ледве пересували ноги. **Ніколи** я вже не побачу того села, де народився й виріс. Будинок вибудували всім на славу, **міцний, надійний**. Він наче не вірив у свій порятунок – був **смутний, похмурий, насуплений**. Слово зірвалось з її уст **несподівано, раптово**. Малий набридає своїми запитаннями, **невідступно** чіпляється, щоб навчити його їздити верхи. Навкруги **мертва тиша** – навіть на деревах листя було нерухоме.

📖 **Довідка.** Як у вусі, як ніч, наче дзвін, як з хреста знятий, як свої вуха, як у віночку, немов реп'ях, як з кілочка.

Учитель. Порівняльним зворотом вважають структуру, у якій немає головних членів, оскільки такі конструкції не становлять предикативної частини.

Відповідно до критеріїв розмежування порівняльних зворотів і порівняльних речень, запропонованих Н. Шаповаловою, до порівняльних речень належать структури: а) з пропущеним підметом, який легко можна відновити з головної частини: *Вітер шугав у саду, двері виламував в сінях, мов [вітер] сповіщав про біду* (О. Лупій); б) з пропущеним присудком, на який вказують наявні обставини чи додатки, що конкретизують, уточнюють його: *Крутились дні, мов камені [крутились] у жорнах* (Г. Кириченко).

- ✓ Прочитайте речення. Розподіліть їх у дві колонки: 1) з порівняльними зворотами; 2) з підрядними порівняльними реченнями. Обґрунтуйте свою думку.

Сю ніч зорі чомусь колючі, як налякані їжачки (Л. Костенко). Любов минула – мов, повагавшись, скотилася в лунку більярдна куля (О. Забужко). Текла дорога, чиста і проста, глибока й сіра, як підводний камінь (Т. Яковенко). Віки висихали, як роси на скелях, зарошені кров'ю, засмічені злом (І. Драч). І на темному тілі кристали сліпучої солі проступають, як рештки сухих перепалених сліз... (О. Забужко). На грудях заряхтіли діаманти, мов зорі на небесному чолі (І. Драч). Я летів би, як птаха, так сили злетіти нема (А. Малишко). Тече твій погляд темно-синій, як вітер затінку небес (М. Вінграновський). Я почорнів, як дерево жалобне, в чужій землі усохлий кипарис (Л. Костенко). Як жовті лисиці-красуні, проміння пробігло по полю (А. Малишко). Ріки лискуче полотно торкає зір промінням ласки, мов догоряє за вікном зоря дослуханої казки (В. Виноградов). Мої думки, як дикі голуби, в полях шукали синього притулку (Л. Костенко). Корови щоранку приносять молоко, наче архангели добру звістку (С. Жадан). А ти цвітеш, аж білим цвітом пінишся, як великодня свічечка гориш! (Т. Яковенко). Летимо на нічний Хрещатик, як метелики на вогонь (О. Забужко). Пам'ятай про найцінніше, про духовність пам'ятай, слово Боже, слово віще, як свічу, оберігай! (О. Лупій). Живий вогонь, як магма, клекодав, танцюючи в розплавленому горні (Д. Луценко). І ця печаль, красива і хистка, легка печаль, як на деревах іній (Т. Яковенко). Сто доріг, мов змії, розпатлались (В. Стус). Знов думки, як перед бурею птахи, неспокійно літають (Б. Лепкий). Завіяні снігом вітрила звисали, як біла гичка... (Л. Костенко). Ти прийшов до моєї хати, як приходять любов навесні (В. Симоненко). Ми так жили, немов співали джаз (Ю. Андрухович). Голос приходять, ніби хвороба, крізь неспричинені кимось ворота (С. Жадан). Читаю ніч, немовби чорну книгу (Л. Костенко). Я боюся тебе, як боїться мисливця звіря. Я не вірю тобі, як не

вірити вогню стебелинка (Т. Яковенко). Воронки й окопи давно заросли полями, а батькове серце палає, як вічний вогонь (Д. Луценко).

Учитель. Порівняння – це найпростіший мовний засіб образності, стилістичний прийом, завдяки якому автор зіставляє два об'єкти, персони, місця чи явища, які не є подібними у реальному житті.

Стилістичні функції *порівнянь*:

- ✓ сприяє пізнанню об'єктивної дійсності за допомогою конкретних образів;
- ✓ допомагає побачити нові, невидимі ознаки, властивості предметів, домінуючі риси персонажів;
- ✓ допомагає більш точно уявити предмет або явище;
- ✓ надає висловленню більшої влучності, виразності, образності;
- ✓ передає авторське ставлення до зображуваного.

- ✓ Прочитайте уривки з віршів сучасних українських поетів. Дослідіть стилістичну роль порівняльних зворотів.

1. Свого неба не замінить жодне.
Без тих коханих обрисів і рис
я почорнів, як дерево жалобне,
в чужій землі усохлий кипарис!
(Л. Костенко).
2. І жінка з чорним, як земля,
Волоссям, яку я знаю вже стільки років,
Живе собі, не переймаючись зовсім,
Поміж ранкового світла й вечірніх мороків (С. Жадан).
2. Вона плом'яніла, як збіжжя, з безмеж,
З-над неба і Бога,
Як відблиск нічного
Підпалу в стодолах, як сполох пожеж
(Ю. Андрухович).

3. В пам'яті світло лица – як в шкляннім яйці.

Рік вигоряє, підпалений з двох кінців

Чистим, як спирт, негасимим вогнем спіткання (О. Забужко).

4. Але неголосно, недзвінко,

У владі вічних таємниць,

Я розтаю, немов сніжинка,

У чорнім всесвіті зіниць (Т. Яковенко).

5. О серце, що з-за ребер, як з-за ґрат,

Вдивляєшся в це ігрище шалене, –

Навіщо ти утрапило до мене,

Щоб мучитись у тілі цім дурнім?

(І. Малкович)

6. До серця ніжно пригорну;

Як казку, кожну мить лелію...

Я закохався у Весну -

Собі признатися не смію (О. Бригас)

7. Синій простір нещадно звузився,

Як горіхове серце висхле.

Я тримаю за нитку музику,

Що над містом зависла (М. Савка).

8. Зав'язла у буднях і в'яжуть мене мотузками,

а люди, мов риби, довкруг косяками пливуть

Ах, пане, вступіться! Ах, пане, посуньтесь! Пане!

Інакше мене через вас навпростець пронесуть (Г. Крук).

9. Разом змісити своїми руками

В мріях солодух, солоних потах.

І як оберіг – накрить рушниками.

І шепотіли молитву в устах (О. Деркач).

V. Підсумок уроку.

Рефлексія (хмаринка «тегів»).

Доповніть хмаринку «тегів»

На інтерактивній дошці – хмаринка «тегів». Кожен учень вибирає 1-2 речення й усно закінчує їх.

✓ я дізнався...

✓ я зрозумів...

✓ я навчився...

✓ я зміг...

✓ мені вдалось...

✓ мене здивувало...

✓ особливо мені сподобалось...

✓ я похвалив би себе...

✓ було цікаво ...

✓ було важко...

VI. Оцінювання.

На вибір.

- ✓ 1. Достатній рівень. Запишіть номери речень, у яких порівняльний зворот виділяється комами (розділові знаки вилучено).

1. Велетенська кішка зробила скажений стрибок угору як підкинена пружиною (І. Багряний). 2. А воли чумацькії великі як гори (Ю. Мушкетик). 3. І сиві дуби як боги застигли нахмуривши брови (М. Луків). 4. Але ми тут і ми реальні а наші мрії як кіно (Л. Костенко). 5. Кора на дереві була шорстка як долоня в твоєї матері (А. Звірик). 6. Чисті та свіжі стіни ніби випромінювали ласку (Є. Гребінка). 7. Видно всю станцію як на долоні (А. Звірик). 8. Шапка як єпископська митра (П. Загребельний). 9. Вже одпручалась гордістю і смутком одборонилась даллю як щитом (Л. Костенко). 10. Ранок паркий теплий наче молоком п'яним облитий (Є. Гуцало). 11. За вікном стояв старий як дідусь клен (А. Звірик). 12. Спомин сивим борошном приліг вітряки стоять неначе варта (В. Кобець).

- ✓ 2. Високий рівень. Прочитайте статтю. Розгляньте репродукцію картини

- ✓ Ю. Пацана «Ніч на Різдво», складіть за нею 5-6 речень, використовуючи порівняльні звороти, поясніть пунктуацію.

Творчий шлях художника Юрія Пацана

Талановитий митець, майстер пейзажного живопису Юрій Іванович народився в селі Пархомівка Володарського району Київської області. Дитинство Юрія пройшло як у всіх дітей - весело і безтурботно. У 1981 році закінчив школу, а згодом пішов до армії. Після повернення з армії навчався в Ірпінському індустріальному технікумі, працював у школі, на машинобудівному заводі, на автозаправці. У 1986 році Юрій Іванович брав участь у ліквідації аварії на ЧАЕС, де також працював електриком та водієм дозиметриста.

До малювання Юрій Пацан прийшов після того, як потрапив в автомобільну катастрофу. У 36 років майбутній живописець опинився прикутим до ліжка. Першу художню роботу майстер створив 15 років тому. Картина була подарунком для дядька Тетяни, дружини Юрія. Він працював у селі на фермі, часто їздив на конях. Юрій намалював конячку біля берези, адже йому здалося, що вона виглядає казково, хоча зображена нереально і мовби нежива. На кожній картині Юрій Пацана можна побачити життя: люди, тварини, птахи, русалки, лісові духи. Твори художника є в колекціонерів з Росії, США, Канади, Китаю та Німеччини.

Картини Юрія Івановича – це щоденна праця, і, водночас, слава красі світу, природі та життю. Дивно, бо навіть зимові пейзажі зігрівають глядача, від них віє теплом та домашнім затишком.